
DE ZAAK MENTEN

Aflevering 1

Door: Robert Jan Overeem & Jan Harm Dekker
Regisseur: Tim Oliehoek

Versie: 11-03-16 DEF

1 INT. / EXT. ZOLDERKAMER PODHORODZE (1941) / DORP - DAG 1

Titel: Podhorodze Polen, 1941

Twee jonge mannen, ABE POLLAK (30) en MICHAEL HAUPTMAN (24) hebben zich verstopt op een donkere zolder, de luiken zijn gesloten. Via een hartvormig gat in een luik zien ze zo'n 200 meter verderop JOODSE DORPELINGEN die verzameld worden door 4 OEKRAÏENSE NATIONALISTEN, in de zwarte uniformen van de Waffen -SS, gewapend met karabijnen, onder toezicht van 3 Duitse SS-ers.

Close zien we angstige blikken bij de dorpingen die verder lopen naar een groot gat dat door 6 Oekraïners (in hetzelfde uniform) wordt gegraven.

Een blonde Duitse soldaat (HOLTZAPFEL) installeert een machinegeweer op een driepoot op een tafel.

2 EXT. SOPOT (1933) / DORP - DAG 2

Titel: Sopot, Polen, 8 jaar eerder

Oost Galicië, tegenwoordig in Oekraïne, lag rond 1930 nog in Polen. Het landschap, met groene heuvels, afgewisseld met bossen, is van een idyllische schoonheid.

In het kleine dorp Sopot aan de rivier de Stryj komt een auto aangetuift, een bezienswaardigheid destijds...

...Want DORPSBEWONERS stoppen hun bezigheden en blijven verbaasd staan kijken. KINDEREN hollen achter de wagen aan.

3 EXT. SOPOT / LANDHUIS MENTEN - DAG 3

De kinderen blijven op afstand staan en kijken naar een echtpaar dat uitstapt: een knappe dandy-achtig geklede man, en een elegante en voor die tijd modern geklede vrouw, die achter het stuur zat; PIETER MENTEN (34) en zijn 10 jaar jongere ega ELIZABETH, voormalig mannequin en desondanks van goede huize.

Samen bekijken ze het huis, Elizabeth ziet het voor de eerste keer. Ze omhelst Pieter en loopt dan enthousiast naar de voordeur.

Pieter ziet de kinderen, glimlacht en wenkt ze.

De brutaalste, een jongen van een jaar of 13, stapt op Pieter af.

PIETER
(Pools)
Niet bang zijn jongen.

Hij tast in zijn zak, vindt een zakje met noga.

PIETER (CONT'D)

Hier. Om te vieren dat we buren worden.

De jongen neemt het zakje aan. Rent terug naar de anderen. Hij kijkt om en ziet hoe het echtpaar Menten het huis binnen gaat.

4 INT. SOPOT / LANDHUIS MENTEN / HAL & WOONKAMER - DAG 4

Enkele weken later wordt het huis door plaatselijk ingehuurd krachten ingericht: Een VIERTAL BOERENJONGENS brengt schilderen, tapijten en antiek naar binnen. Ook is er een grote verzameling antieke klokken. Een man bij de voordeur worstelt met een groot schilderij.

PIETER

(Pools)

Voorzichtig. Dat is een vermogen waard.

(tegen een man die vanuit het huis de hal in komt)

Hier, help hem even. Met z'n tweeën.

De mannen dragen de klok het huis in. Pieter loopt mee naar binnen. Elizabeth, dit keer strak en stijlvol gekleed in een rijbroek, rookt een sigaret in een pijpje. Ze spreekt geen Pools en probeert de mannen met handen en voeten te instrueren.

ELIZABETH

(wijst op trap)

Dat moet naar boven. Nee, niet...
Daar: trap.

Dan ziet ze een jongeman in de deuropening staan. Een jaar of 15, netjes gekleed: de jonge gymnasiast Lieber (BIBI) Krumholtz.

ELIZABETH (CONT'D)

Bibi.

BIBI

(knikt verlegen)

Frau Menten.

Vanuit een ander vertrek komt Pieter aanlopen.

PIETER

(Pools)

Bibi, welkom in ons nieuwe huis.

BIBI

(Pools)

Dag oom Pieter.

Bibi schudt Pieter respectvol de hand. Pieter slaat hem op zijn schouder en geeft hem een kneepje in zijn wang.

PIETER

Je bent weer gegroeid, straks ben je langer dan ik.

Bibi glimlacht verlegen, kijkt dan vol bewondering naar de kunstschatten.

BIBI

Gaat u voortaan hier wonen?

PIETER

(lachje)

Nee nee. Maar in de zomer zullen we hier veel zijn, als Lemberg ons teveel wordt. En als ik zin heb om te jagen. Dan ga je mee, nietwaar?

BIBI

Graag, oom Pieter.

ELIZABETH

Wil hij misschien iets drinken? Limonade?

BIBI

(knikt)

Bitte frau Menten.

Elizabeth gaat naar de keuken. Pieter pakt een ingelijst schilderij en zet het op een dressoir om ernaar te kijken; een vrouwenportret, dat hem klaarblijkelijk bevalt. (An Allegory of Truth, van Anton Raphael Mengs) Haar ontblote borstpartij doet Bibi verlegen zijn ogen afwenden.

BIBI (CONT'D)

Oom Isaak nodigt u en uw vrouw graag uit om zondagvanavond te komen eten. De hele familie komt, en ze brengen een grammfoon mee.

PIETER

Kijk eens aan. Zeg maar tegen je oom dat we graag komen.

BIBI

Dat zal ik zeggen, oom Pieter. Ik verheug me erop.

Elizabeth geeft een glas limonade aan Bibi dat hij meteen leeg drinkt. Pieter, gesteld op de jongen, knipoogt naar Elizabeth.

5

EXT. PODHORODZE / ZOMERVERBLIJF PISTINER - DAG

5

sequentie

Het zomerverblijf van de Pistiners is kleiner dan dat van Menten. Voor het raam staat een Chanoeka. Vanwege het mooie weer wordt er buiten gedineerd. Er heerst een gezellige drukte. Behalve FAMILIELEDEN van verschillende leeftijden zijn er (JOODSE) VRIENDEN, onder wie Bibi Krumholtz, en er is wat PERSONEEL, gerekruteerd uit het dorp, dat bezig is een grote tafel te dekken en lampionnen op te hangen.

Pieter Menten knalt een fles champagne open en schenkt in voor ISAAK PISTINER (een kale vijftiger met een klein sikje), zijn VROUW, een paar volwassen ZOONS, DOCHTERS en KLEINKINDEREN, NEEFJES, NICHTJES. Ook aanwezig WLADIMIR SIMONIAK (21), de jachttopziener, een jonge vent met een markant benig gezicht en felle ogen. Pieter schenkt in en gebaart Bibi dat hij ook een glas moet pakken.

PIETER

(Pools)

Jij ook, Bibi. Je scheert je al,
dus drinken kan je ook.

Een oudere zoon van Isaak duwt zijn neef een glas in de hand. Bibi laat zich inschenken. De volwassenen heffen het glas.

PIETER (CONT'D)

Op een mooie zomer en nog veel meer
van dit soort avonden. En dat we
nog veel meer goede zaken zullen
doen.

ISAAK

Ja, daar drinken we op! -L'Chayim!

Ze toasten en drinken. En lachen om Bibi die stoer zijn glas leeg drinkt.

Er wordt een 78-toeren plaat op een grammofoon gelegd en er klinkt een polka, waarop de kleintjes onmiddellijk beginnen te dansen. Een meisje trekt oom Pieter mee die tot hilariteit van de kinderen even meedanst.

Even later wordt er een wals opgezet. Pieters oog valt op Isaaks knappe dochter MARIA.

PIETER

Isaak, ik ontvoer je knapste
dochter.

ISAAK

Als haar man geen bezwaar heeft?

PHILIP, een twintiger nog, laat het verlegen glimlachend toe, iemand als oom Pieter spreek je niet tegen.

Isaak ziet Elizabeth sip kijken en trekt haar de dansvloer op. Er wordt door een klein groepje gewalst, en Maria straalt, duidelijk onder de indruk van Pieter, die goed weet te leiden. In het voorbijgaan trekt Elizabeth een quasi boos gezicht naar hem.

6 INT. HUIS HENRIETTE BOAS - KAMER - DAG

6

1976.

Aan haar werktafel, bezaaid met kranten, papieren en tijdschrift zet HENRIETTE BOAS, een klein stoffig Joods vrouwtje van 65, met een welhaast afschrikwekkende haardos, haar schaar in de Telegraaf van 22_05-1976. We zien haar nu alleen op haar rug. We zien het paginagrote artikel over Pieter Menten:

"Pieter Menten aan de vooravond van zijn veiling: Grote Nederlandse collectioneurs zijn een uitstervend ras"

Dan pakt ze de telefoon die op de werktafel staat en draait een nummer.

HENRIETTE

Met Boas. Ik zou graag de heer
Knoop spreken.
Boas. Het is dringend.

LEADER

7 INT. KANTOOR TELEGRAAF / REDACTIE TELEGRAAF / REDACTIE 7
ACCENT / KANTOOR HANS KNOOP - DAG

Een uur of tien in de ochtend, gerammel van typmachines.

Een radio op de redactie speelt the Baretta theme song van Davis jr (in die tijd op nummer 1 in de hitlijst):

Don't go to bed with no price on your head

Don't do the crime if you don't have the time

Keep your eye on the sparrow...

Hoofdredacteur Hans Knoop (33), in overjas, met tas, loopt met wat kopij in zijn handen over de redactie van de Telegraaf, groet hier en daar een collega. In de grote kantoorruimte heerst een prettige chaos, veel prullaria op de bureau's. Aan de muur een dartbord met het doorboorde portret van Joop Den Uyl. JOURNALISTEN (de meesten jong, merendeels mannen, snorren, baarden, grote brillemonturen) zitten Camels en Tivoli's wegpaffend hun stukken te tikken of drinken koffie en nemen de laatste nieuwtjes door.

Op weg naar de Accentburelen ontmoet Hans zijn secretaresse Saskia (22).

HANS

Morgen Sas.

SASKIA

Goeiemorgen.

(geeft post)

Om twaalf uur heb je die afspraak met die judoka, en vanmiddag moet je niet vergeten die Amerikanen te bellen.

HANS

Yes. Dank je.

SASKIA

En mevrouw Boas heeft gebeld, het was dringend.

HANS

Ongetwijfeld.

SASKIA

Of je meteen wilde terugbellen.

HANS

(glimlach)

Met het te verwaarlozen risico dat de wereld intussen vergaat, wacht ik daar wel mee tot na de redactievergadering.

Saskia kan er niet om lachen en gaat.

Hans loopt naar zijn bureau en wordt benaderd door adjunct-hoofdredacteur Mark de Boer (28).

MARK

Mogguh Hans.

HANS

Hoe staan we ervoor?

Mark fluit op zijn vingers. De redactie komt bijeen, op en rond een paar bureau's.

HANS (CONT'D)

(leest aantekeningen)

Wat hebben we. Week 23 zit al aardig in de richting. Voorstellen?

JOURNALISTE 1

Lockheed. Er gaan geruchten dat het een complot van de KGB is.

HANS

Feiten moeten we hebben, geen geruchten.

JOURNALIST 2

Bloemenhove. Die kliniek bevordert de losbandige seksuele moraal?

HANS

Moraliteit is iets voor onze linkse rakkers van Vrij Nederland.

JOURNALISTE 1

Frank Sinatra gaat weer eens trouwen. Met een veel jongere vrouw.

HANS

Kom op mensen. Serieuze onderwerpen. Doen we iets met dat gedoogbeleid?

MARK

Daar zit Margot op. De staatsgreep in Argentinië? Een portret van Videla's kabinet?

HANS

Hebben we daar een betrouwbare bron?

JOURNALIST 3

Ik ken een ambtenaar bij het ministerie van landbouw.

HANS

Kijk of die wil praten.

MARK

Jimmy Carter. Een pindaboer die het opneemt tegen Gerald Ford.

Hans knikt.

HANS

Zit een mooi verhaal in. Zit er al iemand op de levering aan die kerncentrale in Zuid Afrika.

JOURNALIST 2

Ben ik mee bezig.

HANS

(staat op)

Okay jongens, vooruit met de geit.

Hij loopt tussen de ficussen door naar zijn bureau, dat in een aparte hoek staat. Het ligt vol papieren, kranten en opinie tijdschriften (o.a. Elseviers Magazine, Vrij Nederland) maar alles is in stapeltjes netjes geordend. De ingelijste gezinsfoto ontbreekt hier uiteraard niet. Hans pakt de telegraaf en neemt die vluchtig door.

Saskia komt weer langs en legt nog een poststuk op zijn bureau. Hans ziet op dat moment een pagina groot artikel over de veiling van Pieter Mentens kunstschaten, maar bladert nietsvermoedend door.

SASKIA

Heb je mevrouw Boas nog teruggebeld?

HANS

Boas op een lege maag... niet verstandig.

Hans inspecteert de inhoud van zijn broodtrommel: Niet erg uitnodigend.

HARD OVER NAAR

8

INT. BROODJESZAAK SAL MEYER - DAG

8

De lunchroom Sal Meyer zat in 1976 nog in het centrum van Amsterdam, in de oude Jodenbuurt.

Hans luistert geamuseerd naar een clubje OUDERE JOODSE VASTE KLANTEN.

OUDERE MAN

Zegt die SS-er: als je mij kunt zeggen welk oog van mij van glas is, laat ik je gaan.

Hans glimlacht en krijgt zijn broodjes en een glas jus d'orange van SAL.

OUDERE MAN (CONT'D)

Zegt Sam meteen: uw linkeroog.

Hij wil een eerste hap nemen, maar besluit nog even naar de clou naar de te luisteren.

OUDERE MAN (CONT'D)

Zegt die SS-er: Hoe weet je dat zo gauw?

(beat)

Het kijkt me zo menselijk aan.

Er wordt geglimlacht. Hans neemt een hap. Juist op dat moment wordt er pittig op het raam getikt. Daar staat Henriette Boas. Ze zwaait naar Hans.

OUDERE MAN (CONT'D)

Je nieuwe maitresse, Hans?

SAL MEYER

Onze beroeps ingezonden-
brievenschrijfster. Koppen dicht
mensen, alles wat je zegt staat
morgen in de krant.

Henriette komt binnen en steekt meteen van wal.

HENRIETTE

Meneer Knoop. Ik heb u wel tien
keer gebeld.

HANS

En als Mozes niet naar de berg
komt...

Henriette haalt een netjes opgevouwen pagina van de Telegraaf
uit haar tas.

HENRIETTE

Heeft u dit gelezen?

En ze vouwt het demonstratief voor hem open. Hans leest de
kop: "Grote Nederlandse collectioneurs zijn een uitstervend
ras (door Rik van Heffen)".

HENRIETTE (CONT'D)

Pieter Menten, multimiljonair, gaat
een deel van zijn collectie laten
veilen. Kunst gestolen van Poolse
Joden.

HANS

Hoe weet u dat?

HENRIETTE

Van een journalist uit Tel Aviv,
Chaviv Kanaan, hij werkt bij de
Ha'aretz en ik ken hem al jaren. U
moet hem direct bellen, meneer
Knoop, ik heb het nummer voor u.

Henriette pakt haar agenda uit een plastic tas (modehuis
Gerzon) en schrijft de gegevens van Kanaan over op een
papiertje.

HANS

Heeft u Rik van Heffen al gebeld?
Hij heeft dit artikel geschreven.

HENRIETTE

Die is kunstredacteur. -Dit is iets
volstrekt anders.

HANS

Dit is zijn verhaal, daar ga ik
niet zo maar mee op de loop.

HENRIETTE

U en ik hebben hier een groter belang.

HANS

Vindt u?

HENRIETTE

Vind u van niet?

Henriette steekt het briefje in Hans' borstzak en vertrekt weer. Hans hapt eindelijk van zijn broodje, maar de lekkere trek lijkt verdwenen.

9

EXT. PODHORODZE / ZOMERVERBLIJF PISTINER - DAG

9

Pieter Menten, Bibi Krumholtz en twee zoons van Pistiner komen terug van de jacht, met hazen en fazanten als buit, die meegezeuld worden door de jachtopziener Simoniak. Isaak Pistiner wacht de groep op met een fles drank, en bekijkt goedkeurend de buit.

ISAAK

(Pools)

Fantastisch. Jullie hebben een schnapps verdiend.

Hij schenkt in en deelt uit. Simoniak legt de dode dieren op een tafel. KLEINE KINDEREN griezelen als ze de stapel bekijken.

Menten pakt een haas, maakt er plotseling met een kreet een woeste beweging mee, alsof het dier nog leeft. De kinderen springen van schrik weg. Een MEISJE (5) met een LANGE DIKKE VLECHT staat er beduusd bij. Menten tilt haar lachend op.

PIETER

(Pools)

Niet bang zijn. Oom Pieter maakt een grapje.

Hij zet het kind neer om een glaasje drank van Bibi aan te pakken. Ze proosten. Bibi gooit het glaasje in één keer achterover, wat hij duidelijk niet is gewend. Menten lacht erom, maar is dan ineens weer ernstig.

MENTEN

(tegen Isaak, Pools)

En dat bos heeft goed hout?

ISAAK

Je hebt het zelf gezien.

MENTEN

Een gedeelte maar.

ISAAK

En dat was goed bos. En de prijs is goed.

Menten aarzelt, heft dan zijn glas.

MENTEN

Op goede zaken...

Hij zet het glas aan zijn mond.

HARD OVER NAAR

10

INT. TELEGRAAFGEBOUW / REDACTIE TELEGRAAF - DAG

10

Telegraaf-journalist HENK DEMEESTER (45) zet het juist leeg gedronken borrelglas met een klap op tafel en schenkt meteen een nieuwe in.

Hans komt de kantoortuin oplopen. De sfeer hier is lossier dan bij de Accent; Een aantal JOURNALISTEN is hard aan het werk, aan de telefoon of typend. Een andere groepje, onder wie Henk Demeester drinkt een borrel rondom een markante vijftig-plusser in een slobberpak: hoofdredacteur EDUARD GROEN BORGHART.

GROEN B

(ziet Hans)

Hans, wat hoor ik nou? 70 procent oplagestijging in een jaar.

(tegen twee jonge journalisten)

Eerst ster-journalist bij ons en nu ster-bladenmaker.

(tegen Hans)

Drink je een broodje mee?

HANS

(slaat beleeft af)

Dank je. Dat stuk van Rik van aflopen zaterdag, over die grote kunstveiling...

GROEN B

Rik zit in het buitenland.

HANS

Weet ik. Maar die kunst is mogelijk gestolen en die Pieter Menten in dat artikel schijnt een oorlogsmisdadiger te zijn.

HENK

Menten is een bijzonder succesvol ondernemer.

GROEN B
(tegen Hans)
Van wie heb je dat?

HANS
...Henriëtte Boas.

HENK
Dat wijffie dat nog steeds niet
weet dat de oorlog allang voorbij
is?

Demeester en enkele journalisten lachen. Hans niet.

HANS
Ze is wat... merkwaardig, maar ze
heeft wel vaak gelijk.

GROEN B
(welwillend)
Zoek jij dat even uit, Henk?

HANS
Een Israëlische journalist van de
Ha'aretz schijnt te weten waar
Menten die kunstverzameling vandaan
heeft, hij heeft alle details voor
je. Geef jullie een mooie *follow*
up dacht ik.

HENK
Volgens mij zijn de lezers na de
drie van Breda, een beetje moe van
die oorlogsverhalen.
(gebaart met de fles naar
Hans)
Zeker weten?
(als Hans nee schudt)
Bedankt voor de tip, ik ga d'r
achteraan.

En hij draait zich weer om naar de anderen. Hans vertrekt,
terwijl Henk met de fles Bokma rondgaat.

11 EXT. HUIS HANS KNOOP / GANG - NACHT 11

Hans, met werktas, stapt uit zijn Ford Granada en loopt het
tuinpad op. Betty opent de deur en legt haar wijsvinger op
haar lippen.

12 EXT. HUIS HANS KNOOP / GANG - NACHT 12

Hans trekt zijn jas uit.

BETTY

Sssh. Ze slapen beneden. Wat ben je laat.

HANS

Vergadering met het concern, over de oplagecijfers. Men was zeer onder de indruk.

13

INT. HUIS HANS KNOOP / WOONKAMER - NACHT

13

Hans en Betty staan voor de bank waarop de kinderen als twee engeltjes liggen te slapen.

BETTY

(fluistert)

Ze wilden per se op je wachten.

Hans glimlacht liefkoos de kinderen voorzichtig.

BETTY (CONT'D)

Ik breng ze zo naar boven. Kom, eten.

Betty gaat naar de keuken en Hans loopt naar de tafel die voor hem gedekt is. Er ligt een kindertekening: voor papa staat erop. Hans heeft er geen aandacht voor, pakt zijn aktetas uit: te lezen kopij, fotomateriaal etc.

Betty komt binnen met een bord eten, zet het op tafel. Gaat bij hem zitten.

HANS

(zacht)

We gaan straks de Elsevier nog achterna. Als ik die lijn weet door te zetten krijgen we eindelijk meer budget.

BETTY

(zacht)

Yoram heeft een tekening voor je gemaakt.

Hans bekijkt de tekening: Een vuurspuwende draak tegenover een heel klein mannetje met een zwaard. Waar papa bij geschreven staat.

HANS

Lijk ik daar op?

Betty bekijkt het poppetje. Zoent Hans op zijn hoofd.

BETTY

Misschien moet hij ook een groter zwaard.

Hans glimlacht, schuift de tekening opzij en is weer met zijn aandacht bij de kopij.

HANS

Met een groter budget kunnen we inderdaad veel meer eigen onderzoek doen. En moet je dan eens opletten.

Betty glimlacht om het enthousiasme van Hans.

14 INT. TELEGRAAFGEBOUW / REDACTIE ACCENT - DAG 14

X-cut:

15 INT. REDACTIE HA'ARETZ - DAG 15

Een dag later. Hans leest een volgetypt a-viertje bij het bureau van een jonge journalist, omcirkelt wat woorden en maakt een aantekening.

HANS

Let op dat je jezelf niet te veel herhaalt, gebruik synoniemen, Verder prima stuk. Waar zijn de foto's?

JOURNALIST 2

Worden nu ontwikkeld.

HANS

Perfect, kan naar week 24.

Een meisje giechelt. Hans ziet hoe verderop adjunct Mark de Boer staat te flikflooiën met een vrouwelijk collega.

HANS (CONT'D)

Jongens, doe dat in de kroeg en niet hier alsjeblieft.

Mark kijkt even naar Hans en ziet dat hij het meent. Hij trekt een quasi respectvol gezicht en geeft het meisje de papieren waar ze voor kwam. Hans draait intussen een a-viertje in zijn typemachine en begint te typen. Even verderop komt Saskia aanlopen.

SASKIA

Hans? Ik heb een meneer uit Tel Aviv voor je aan de lijn. Dringend.

HANS

...Zet maar door.

Hans typt een stukje verder. Niet bepaald gehaast neemt hij de gestaag overgaande telefoon op.

HANS (CONT'D)

Hans Knoop.

Het redactielokaal van de Ha'aretz is wat soberder en zakelijker. Ventilatoren op de bureau's. CHAVIV KANAAN, stevig gebouwd, borstelkop en een stem van beton, steekt in haastig en hoekig Engels gespannen zijn verhaal af.

CHAVIV

Mister Knoop, how are you. This is Chaviv Kanaan. From Ha'aretz.

We horen de ruis op de lijn bij Hans.

HANS

Mister Kanaan, I can hardly hear you....

Het geruis drukt Chavivs stem af en toe helemaal weg.

CHAVIV

(schreeuwt)

Did you get my message from misses Boaz?

HANS

(verheft stem)

Yes, I did. But this is not really my business.

CHAVIV

You are an important journalist.

HANS

It's not my story, that's why I gave your number to another journalist, he works at the paper from that article about the auction.

Hans praat steeds harder. De rest van de redactie valt stil. Blikken zijn op Hans gericht.

CHAVIV

Listen, we are talking about a mass murderer...

HANS

He didn't call you? Henk Demeester?

CHAVIV

Nobody called me.

HANS

All right, but what about the art he wants to sell. You said it was stolen from Jews?

CHAVIV

Yes. And he killed all the Jews in the villages.

Zijn stem valt weg in het geruis.

HANS

What did you say?

CHAVIV

He killed all the Jews.

HANS

Have you witnessed that yourself?

CHAVIV

No, I was in Palestine. But I spoke to witnesses after the war. I'd send all their statements to the Dutch gouvernement. But they did nothing.

HANS

Why did those witnesses come to you?

CHAVIV

Mister Knoop, he killed my family.

Het geruis maakt hem weer onverstaanbaar.

HANS

Your family?

CHAVIV

I've been chasing this man my whole live. This auction is a great opportunity, so please....

Het laatste valt weg in ruis en de verbinding wordt verbroken. Hans blijft nog even met de hoorn in zijn hand zitten; we horen de piepjes. Het begint tot hem door te dringen dat hier geen ontkomen meer aan is.

16

EXT. ZOMERVERBLIJF PISTINER - DAG

16

Elizabeth zit achter het stuur van de auto. De motor draait.

Verderop bonst Pieter Menten op de voordeur van het huis. Een DIENSTMEID doet schichtig open.

Elizabeth stopt een Egyptische sigaret in haar zilveren pijpje. Ze kijkt naar het huis, waar Pieter inmiddels, wapperend met papieren, staat te oreren tegen Isaak Pistiner.

Elizabeth steekt de sigaret op en kijkt naar het huis. Door het geluid van de motor is het gesprek niet te volgen, maar de duidelijk is dat haar man woedend is op Isaak, hoezeer die ook zijn best doet om de zaak te sussen en Pieter tot bedaren te brengen.

Na wat dreigende taal steekt Pieter de papieren in zijn zak, loopt terug naar de auto en stapt in.

PIETER
Vuile oplichter.

ELIZABETH
En nu?

PIETER
(gebaart)
Weg uit dit rattenhol.

Elizabeth schakelt en geeft gas.

PIETER (CONT'D)
Maar hij is nog niet van me af. Ik
laat me niet belazeren. Nooit.

17 INT. TELEGRAAFGEBOUW / KANTOOR GROEN BORGHART - DAG 17

Henk Demeester staat over een bureaustoel geleund. Hans komt binnenlopen.

HENK
Het Nederlandse bedrijfsleven mag
toch zijn handen dichtknijpen met
zo'n prins?

GROEN B
Precies. Voor het merendeel van
onze lezers blijft het gewoon
Oranje boven.

HENK
Eind volgende maand is hij jarig.
Misschien kunnen we hem samen met
de lezers een cadeau aanbieden?

Groen Borghart ziet Hans. Henk draait zich naar Hans toe.

HANS
Heb jij die Israëlische journalist
nog gesproken?

HENK
Loop je me nu te controleren of zo?

HANS

Hij belde me vanochtend zelf, warrig verhaal, maar als er ook maar iets van waar is moeten we er echt achteraan.

HENK

Nou nee, oud nieuws. Ik ben gisteren langs het Riod geweest. Pieter Nicolaas Menten is na de oorlog inderdaad veroordeeld, omdat hij in Polen in een Duits uniform heeft rondgelopen.

HANS

Hij zou kunst geroofd hebben. En Joden hebben vermoord.

HENK

Niks over gevonden. 'Hulpverlening aan de vijand', meer niet. Heeft hij een korte straf voor uitgezeten.

HANS

Ben je getuigenverklaring uit Palestina tegen gekomen? Die zouden destijds door justitie zijn genegeerd.

HENK

Ik begrijp dat het nogal gevoelig ligt voor jou, maar die man is al veroordeeld. Hij is 77 inmiddels.
(tegen Groen Borghart)
-Wist je trouwens dat het een broer is van Dirk Menten?

GROEN B

Oh ja? Die waterpolospeler?

Groen Borghart trekt een la open en pakt een fles whisky. Hans vertrekt weer.

HENK

Zwemmer. Stond reserve bij het olympisch team.

In een leeszaal van het Riod (in '76 op Herengracht 474) bekijkt Hans een groot aantal knipselmappen, met krantenartikelen over de Menten zaak uit 1949.

Een jonge medewerker, RENÉ KOK (20, baardje/bril) zet nog meer archiefdozen neer.

HANS

Die collega van mij, waarnaar zocht hij precies?

RENÉ

Hetzelfde als u, maar hij had het na drie minuten wel bekeken.

HANS

Pieter Menten zou kunst hebben gestolen van Poolse Joden.

René haalt mappen uit de doos. Hans opent er eentje en ziet artikelen over de getuige Joseph Stieglitz.

HANS (CONT'D)

Een Joodse antiekhandelaar die speciaal uit Tel Aviv gekomen is om ten gunste van Menten te getuigen. Hebben jullie iets over Mentens kunstverzameling? Waar die vandaan is gekomen?

RENÉ

Niet dat ik weet...

19

INT. VEILINGGEBOUW / EXPOSTIERUIMTE - DAG

19

Hans wordt langs schilderijen en antiek geleid door veilingmeester JAN PETER VAN GELDER.

VAN GELDER

Meneer Menten is een liefhebber van landschappen uit de romantiek, zoals u ziet. Maar verderop hangt een Sluyters en ook een magnifieke Isaac Israels.

HANS

Interessant, waar komen die vandaan?

VAN GELDER

(licht verbaasd)
Uit Nederland.

HANS

En deze hier, alles uit Nederland?

VAN GELDER

Waar gaat uw artikel precies over?

HANS

Over deze collectie. Maar ik ben vooral geïnteresseerd in de herkomst van het werk.

VAN GELDER

Ah, daar heb ik dan misschien geen adequaat antwoord op... loopt u even mee.

Van Gelder gaat naar een bureau in een hoek, waar een telefoon staat en kijkt in een adressenboekje.

VAN GELDER (CONT'D)

Meneer Menten kan vast op alles antwoord geven. Hij staat de pers graag te woord.

Van Gelder toetst een nummer in op een druktoetstelefoon.

HANS

Nou, dit is misschien nog niet het juiste moment...

Maar aan de andere wordt al opgenomen. (We horen vaag het hoge bekakte geluid van Meta Menten.)

VAN GELDER

Dag mevrouw Menten. Met Jan Peter van Gelder.
Ja, alles uitstekend.
Ik heb hier iemand van de pers, die zou meneer Menten wat vragen willen stellen.
De Accent. Dat is een weekblad.
Ach, en wanneer wel?
Prima, ik geef het door, dag mevrouw Menten.

Van Gelder noteert het nummer en geeft het briefje aan Hans.

VAN GELDER (CONT'D)

U kunt morgenochend om 10 uur langs bij de familie Menten. Ze zullen u met open armen ontvangen.

Hans neemt het briefje aarzelend aan.

20

INT. HUIS HANS KNOOP / WERKKAMER - NACHT

20

Drie uur 's nachts. Aan de muur portretten van Hans met o.a. Nixon die hij ooit interviewde, twee foto's met Ben-Goerion, en foto's met bekenden uit Israël.

Hans, in pyjama, achter de typemachine. Hij heeft allerlei boeken en rapporten op zijn bureau liggen, waar hij in leest.

Betty komt binnenlopen.

BETTY

Hans?

Hans kijkt op.

HANS

Ik heb helemaal niks.

Betty gaat achter hem staan en begint Hans' schouders te masseren.

HANS (CONT'D)

Die mensen nodigen me vriendelijk uit om over de veiling te praten. En dan kom ik met mijn verhalen over diefstal en moord. Stel dat die Kanaan het totaal bij het verkeerde eind heeft?

Betty masseert zijn schouders, Hans sluit zijn ogen. Zakt even weg.

BETTY

Stel dat hij gelijk heeft.

Hans is meteen weer alert.

HANS

Dan zit ik morgen tegenover iemand die honderden joden heeft vermoord.

21

INT./ EXT. AUTO KNOOP VOOR HUIS MENTEN - DAG

21

Zaterdagochtend. Een rustige lommerrijke laan in Blaricum, een gebied waar de zeer welgestelden wonen. De villa met rustieke rieten daken van Menten is dan ook gigantisch.

Hans Knoop komt aanrijden in zijn Ford Granada. Hij stopt bij het hek. Zet de motor uit. Haalt diep adem en opent het portier.

Aarzelt. Slaat het portier weer dicht en start de auto.

We zien de auto wegrijden.

Timelapse

Hans komt weer aanrijden. En nu stapt hij echt uit, ademt nog een keer diep in en loopt dan naar het hek.

Hans blijft voor het hek staan. Hij is bloednerveus; de slapeloze nacht is van zijn gezicht te lezen.

Dan vermant hij zich, opent resoluut het tuinhek en loopt de oprijlaan op, op weg naar de voordeur.

Bij de deur moet hij weer even diep ademhalen. Dan belt hij aan. Na enige tijd gaat er een luikje in de deur open. Een oudere dame (DE HUISHOUDSTER) gluurt naar buiten.

HANS

Mevrouw Menten? Ik ben Hans Knoop.

Geluiden van vele grendels en sloten: de vrouw doet open.

HUISHOUDSTER

Goedemorgen meneer Knoop. Meneer
Menten verwacht u, komt u verder.

21A INT. HUIS MENTEN / HAL - DAG

21A

Hans wordt door de huishoudster binnen gelaten en kijkt meteen zijn ogen uit. Overal hangen schilderijen. Even staat hij oog in oog in de dame van het schilderij "An allegory of Truth", zie afl. 2. Dan volgt hij de huishoudster.

22 EXT. HUIS MENTEN ZWEMBAD - DAG

22

Hans volgt de huishoudster. Aan de rand van het zwembad staat META MENTEN (50), klaar met een badjas, we zien haar op haar rug.

Vanachter de badjas rijst een gestalte uit het zwembad op. PIETER MENTEN (77) stapt in zijn slippers, terwijl zijn vrouw hem in de badjas helpt en zijn haren droogt met een grote handdoek.

Dan krijgt Pieter Hans in het oog.

PIETER

Ah. Meneer Knoop?

Meta kijkt om. Pieter loopt met een warme glimlach en uitgestoken hand op Hans af.

PIETER (CONT'D)

Welkom. Dit is mijn vrouw, Meta

Ook Meta geeft Hans een handje.

META

Dag meneer Knoop. Heeft u het makkelijk kunnen vinden?

HANS

Geen probleem.

Een teckel komt aangelopen. Pieter tilt het beestje liefdevol op. Knoop bekijkt vol ontzag het zwembad en de weelderige tuin, waarlangs klassieke beelden staan opgesteld.

PIETER

580.000 liter. Grootste privézwembad van Europa. Maar u kwam voor de kunst nietwaar?

HANS

Eh, ja...

PIETER

Zal ik u het een en ander laten zien?

HANS

Graag.

PIETER

(wijst op beelden)

Italiaans spul, begin 18e eeuw, echte museumstukken. Kopje koffie?

Er is een koffietafel, royaal berekend op visite.

HANS

Alstublieft.

De huishoudster schenkt in.

23

INT. HUIS MENTEN / HAL / GANG / TRAP - DAG

23

Hans, kopje koffie in de hand, kijkt zijn ogen uit, als hij wordt rondgeleid door Menten, die zich inmiddels heeft omgekleed. Het huis lijkt een volgestouwd museum. Overal antiek meubilair, en kunstvoorwerpen uit vervlogen tijden waaronder veel klokken, en Chinees porselein. Aan de muren veel oude schilderijen. Ze passeren het schilderij dat we eerder zagen in Polen, maar Pieter wijst op een romantisch 19e eeuw landschap.

MENTEN

Ik heb een aardige hoeveelheid Koekkoeks zoals u ziet.

HANS

Inderdaad.

MENTEN

Zowel de oude als de jongeren. - Veel Hollandse meesters, zoals die fraaie van Dijck; een Nicoleas Maes...

HANS

Ik zie nu waarom u moet verkopen. Er is nauwelijk plek meer.

Menten neemt hem even op. Komt een stap dichterbij staan.

MENTEN

De collectie die geveild wordt komt uit mijn huis Amsterdam dat ik onlangs hebt verkocht.

HANS

Ook allemaal Hollandse meesters?

MENTEN

Ook wat modernere werkjes, en veel antiek.

HANS

Waar haalt u al dat fraais vandaan?

MENTEN

Kopen en verkopen, zo bouw je een collectie op. Zit in de familie, de kunst is ons met de paplepel ingegoten.

HANS

Uw broer Dirk, is die ook kunstverzamelaar?

Hans doet een stapje terug, maar Menten neemt die ruimte onmiddellijk in.

MENTEN

Mijn broer. Nee, die leeft niet meer. -Deze kant uit.

Pieter laat Hans zijn imposante kantoor binnen.

24

INT. HUIS MENTEN - KANTOOR - DAG

24

Ook het kantoor is van onder tot boven met kunst ingericht. Meer om tijd te winnen kijkt Hans rond en zet zijn kopje neer. Het hoge woord moet er uit.

HANS

Ehm, waar ik eigenlijk voor kom...

Pieter kijkt hem afwachtend aan. Hans wordt zenuwachtiger.

HANS (CONT'D)

Het is waarschijnlijk een groot misverstand... er is iemand die u van ernstige zaken beschuldigt...

PIETER

U leek me al niet bepaald een kunstkenner.

Pieter kijkt afwachtend, vertrekt geen spier.

HANS

Zegt de naam Chaviv Kanaan u iets?

PIETER

Nee.

HANS

Het is een journalist van een belangrijke Israëlische krant, hij wil een artikel publiceren, waarin hij u beschuldigt van diefstal van kunst en moord op honderden Joden.

Pieter kijkt hem schattend aan, zwijgt.

HANS (CONT'D)

Hij beweert met nabestaanden te hebben gesproken.

PIETER

En u? Wilt u hier nu ook over gaan berichten?

HANS

Niet zonder meer. Ik wilde graag uw kant van het verhaal horen. Daarom ben ik hier.

PIETER

Dat waardeer ik zeer. Dat maakt u in ieder geval wèl een goede journalist.

Meta Menten komt binnen.

META

Kan ik u nog iets te drinken aanbieden, meneer Knoop? Sherry? Martini?

PIETER

Meneer Knoop vertelt me net dat ik beschuldigd wordt van de moord op honderden Joden, door een journalist uit Israël.

META

(oprecht geschokt)

Uit Israël? Dit moet een vergissing zijn. Mijn man heeft juist ontzettend veel Joden gerèd.

PIETER

De bolsjewieken hebben mij alles afgenomen. Ik ben naar Krakau gevlucht, dat in handen van de nazi's was. Ik probeerde mijn bedrijven in Polen te redden, mijn werknemers. Dus ik moest wel op goede voet blijven staan met die Duitsers. Gelukkig zaten er ook fatsoenlijke mensen tussen, Eberhard Schöngarth bijvoorbeeld. Ook een kunstliefhebber.

META

Die heeft mijn man geholpen om
Joden en Polen te helpen.

PIETER

Er waren veel Joden die hun
bezittingen verkochten voor ze op
de vlucht sloegen, dus u kunt zich
voorstellen dat er in Krakau een
levendige kunsthandel was. Ik heb
voor ze bemiddeld, dat ze hun zaken
netjes konden afhandelen in die
chaos.

META

Laat die brieven zien lieverd.

Pieter loopt naar zijn protserige bureau, rommelt in een la
en vist er een map uit.

PIETER

Benzinebonnen regelde ik voor ze,
voedselpakketten, *papierscheine*,
noem maar op. En dat kan ik
bewijzen, want ze hebben me later
bedankbrieven gestuurd, dankzij mij
hebben ze de oorlog overleefd. -
Hier kijkt u zelf maar.

Pieter slaat de map op en haalt er een paar vergeelde brieven
uit. Hans bekijkt de brieven, die in het Duits en het Pools
zijn geschreven. Hans's oog valt op een brief van Joseph
Stieglitz.

HANS

(pakt brief)
Stieglitz.

PIETER

U weet wie dat is? Nou dan hoef ik
toch niet verder te vertellen?
Tot drie keer aan toe
heb ik hem uit de dodencel weten te
halen. Dankzij mij is hij veilig in
Palestina terecht gekomen.

META

Dat je nu uitgerekend door een
Israëliër van zulke vreselijke
dingen beschuldigd wordt.
Bespottelijk.

PIETER

Die vent is kennelijk niet goed
geïnformeerd.

(MORE)

PIETER (CONT'D)

Weet u wat we doen meneer Knoop: laat hem naar Nederland komen, dan zal ik er alles aan doen om dit afschuwelijke misverstand uit de wereld te helpen. Kunt u dat regelen?

HANS

Ik kan het hem voorstellen...

PIETER

Laten we toasten op een goede afloop. Meta?

Uit een buffetkast pakt Meta glazen en een fles sherry. Hans bekijkt nog eens de brieven. Pieter schenkt twee glazen in.

PIETER (CONT'D)

De beste Manzanilla die er is.

Pieter houdt het glas tegen het licht om de kleur te bekijken en geeft het dan aan Hans.

PIETER (CONT'D)

Proost, op uw wijsheid.

HANS

Proost.

Hans nipt onwennig aan zijn sherry. Meta schenkt een glas voor zichzelf in.

25 INT. HUIS HANS KNOOP / KEUKEN / WOONKAMER - AVOND 25

X-cut:

26 INT. HUIS MENTEN / BAR - AVOND 26

Hans corrigeert kopij aan de keukentafel. Betty schenkt een kop koffie voor hem in.

HANS

Dus niet alleen Stieglitz, hij heeft nog veel meer Joden gered. Ik neem aan dat justitie die brieven heeft gecontroleerd.

Zoontje YORAM (7) laat Hans een uit Lego opgebouwd gedrocht zien. Dochter LISETTE (5) zit een kleurboek te verfraaien.

YORAM

Ik heb een monster gemaakt.

HANS

Hij knipperde niet eens met zijn ogen, toen ik over die beschuldigingen begon...

YORAM

(wijst op raampjes)
Kijk dan. Dit zijn z'n ogen.

HANS

Yoram, ik praat even met je moeder.

Yoram schrikt en druipt af. Betty kijkt Hans verwijtend aan.

HANS (CONT'D (CONT'D)

Hij bleef heel vriendelijk en beloofde alle medewerking om dit misverstand uit de wereld te helpen.

BETTY

Hij klonk inderdaad heel aardig.

Hans kijkt Betty aan.

BETTY (CONT'D)

Net voor je binnen kwam had ik hem aan de telefoon. Of we morgen zin hadden om, met de kinderen, een duik in zijn zwembad te nemen.

HANS

Echt waar?

BETTY

Hij had jou verlekkerd zien staan kijken, zei hij.

HANS

Een joekel van een zwembad, je zou het moeten zien.

De telefoon gaat. Hans staat op om op te nemen.

HANS (CONT'D)

Met Hans Knoop.

Menten zit aan zijn huisbar. Meta maakt een cocktail voor hem klaar.

PIETER

Meneer Knoop, ik vergat u nog te zeggen dat als u met Israël belt, u die journalist kunt vertellen dat de vliegreis en een hotel en alle onkosten volledig door mij worden vergoed.

HANS

Ik zal het zeggen.

PIETER

Heeft u hem al gebeld?

HANS

Nog niet.

PIETER

Eerste klas tickets en het beste hotel, geeft u dat door. En heeft u uw vrouw al gesproken?

HANS

Of we komen zwemmen, bedoelt u?

Betty schudt nee.

HANS (CONT'D)

Bijzonder vriendelijk maar dat is helaas niet mogelijk. We gaan morgen op familiebezoek.

PIETER

Oh. Een andere keer bent altijd welkom. En mijn vrouw is dol op kleine kinderen.

Aan de andere kant van de bar luistert Meta mee.

HANS

Fijn om te horen. Prettig weekend...

PIETER

Laat u me het weten als u die journalist hebt gebeld, of als u nog vragen heeft?

HANS

Zeker, dan hoort u van me, dag meneer Menten.

Menten legt neer. Meta kijkt hem ongerust aan.

Hans is even sprakeloos als hij heeft neergelegd. Dan pakt hij Yoram, die op de vloer met Lego speelt.

HANS (CONT'D)

Ja, waar is het monster, volgens mij ben jij dat...

YORAM

(lacht)

Nee!

27 INT. TELEGRAAFGEBOUW / REDACTIE ACCENT - DAG 27

X- cut:

28 INT. HUIS MENTEN / HUISKAMER - DAG 28

Hans zit te typen. Mark de Boer komt langs met een aantal kleurenfoto's voor de nieuwe cover.

MARK

Sinatra of Bonnie op de cover?

Hans wijst op de foto van Sinatra en typt door. Saskia meldt zich.

SASKIA

Hans, ik heb meneer Menten aan de lijn.

Pieter zit in ochtendjas en pantoffels in een fauteuil. Meta snijdt even verderop op een bordje een witte boterham met hagelslag in hapklare partjes.

HANS

Zet maar door.

(neemt op)

Meneer Menten, vervelend nieuws voor u: Chaviv Kanaan gaat helaas niet op uw invitatie in. Hij zei dat hij pas naar Nederland wil komen... als u voor de rechter staat.

PIETER (O.S.)

Zo kan ik met toch niet verdedigen, dit is een gevecht tegen schimmen...

Hans wil Mark laten meeluisteren, maar drukt de op verkeerde toets. Mark drukt op de goede knop. We kunnen Menten nu goed horen.

PIETER (O.S.) (CONT'D)

Maar bent u nu ook van plan om deze laster te publiceren? U lijkt me een verstandig man.

Meta geeft Pieter zijn boterham, een glas karnemelk en zijn medicijnen tegen diabetes.

HANS

Dat spreek ik niet tegen...

PIETER

Als ik u nu eens 25.000 gulden aanbied. Hoeft verder niemand iets van te weten.

Saskia en een andere journalist blijven ook staan luisteren.

HANS

Geen denken aan, meneer Menten.

PIETER

Als ik een oorlogsmisdadiger was dan zou dat toch allang bekend zijn? Belt u anders met de Simon Wiesenthal stichting. Wedden dat ze daar nog nooit van mij gehoord hebben? U zult niets over mij vinden, helemaal niets! Als u hiermee doorgaat heeft dat heel vervelende gevolgen voor u, houdt daar maar vast rekening mee.

Menten hangt op. Knoop kijkt zijn medewerkers aan.

MARK

Zou hij bluffen?

HANS

Dit kan iets heel groots worden.
-Bel jij het Wiesenthal Centrum?

Dan gaat de telefoon. Hans neemt op.

HANS (CONT'D)

Hans Knoop... wie?

RENÉ (O.S.)

René Kok, van het rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie...

29

INT. RIOD / ARCHIEF - DAG

29

RIOD medewerker René Kok stapelt één voor één archiefdozen op de tafel, de stapel wordt zo hoog dat Hans erachter verdwijnt.

RENÉ

Over de herkomst van de kunst heb ik niet veel kunnen vinden.

HANS

Wat is dit dan allemaal?

RENE

Na zijn veroordeling in 1949 heeft Pieter Menten zelf een groot aantal rechtszaken aangespannen.

Rene duikt de dozen in en haalt er mappen uit.

HANS

Tegen wie?

RENÉ

Tegen de Nederlandse staat, tegen Duitsland. Tijdens en na de oorlog zouden ze kunst van hem hebben gestolen. Hij heeft miljoenen geëist.

HANS

En gekregen?

RENÉ

(haalt mappen uit doos)
Van de Duitsers bijna een miljoen gulden, en van Nederland ruim 6 ton.

Hans slaat een map open en vindt knipsels over de rechtszaak tegen fiscaal advocaat Ruding. René kijkt mee.

RENÉ (CONT'D)

Raadsheer commissaris Ruding, dat is de man die het gerechtelijk vooronderzoek tegen Pieter Menten deed. Hij werd door Menten beschuldigd van schilderijen diefstal en valsheid in geschrifte.

Hans begint te lezen.

30

EXT. BOS - DAG

30

MR. RUDING (75) loopt een bospad op met een hond aan de lijn. Hans loopt met hem mee.

RUDING

In 1943 kwam Menten vanuit Polen dwars door nazi-Duitsland met de trein naar Nederland. Maar liefst vier wagonladingen vol kunst en antiek liet hij afleveren bij een huis van zijn familie in Aerdenhout.

HANS

Volgens een van mijn bronnen heeft de heer Menten oorlogsmisdaden gepleegd en zelf die kunst gestolen. Wist u dat toen?

RUDING

Er was een uitleveringszoek van Polen. Maar we zaten midden in de koude oorlog, dus daar werd niets mee gedaan.

(MORE)

RUDING (CONT'D)

Ik weet dat hij in Polen zeer goed bevriend was met de SS-er Eberhard Schöngarth, die in '43 bevelhebber van de SD in Nederland werd.

HANS

Heeft u daar bewijzen van?

RUDING

De meeste dossiers liggen in een kluis in Den Haag en mogen pas in de volgende eeuw worden geopend.

HANS

Als die man een massamoordenaar is, dan moet hij daarvoor worden berecht.

RUDING

En daar gaat u voor zorgen, met dat weekblad van u?

HANS

Mijn taak is om de lezer te informeren. De vervolging van Menten is aan justitie.

RUDING

Menten heeft onmetelijk veel geld en procedeert je helemaal kapot. Nadat hij was veroordeeld werd ik door zijn advocaten blootgesteld aan een verbijsterende hoeveelheid verdachtmakingen. Niet alleen die schilderijendiefstal, maar ik zou ook processen verbaal hebben vervalst, meined hebben gepleegd, noem maar op.

HANS

Maar u bent gerehabiliteerd.

RUDING

Maar mijn carrière was voorgoed voorbij meneer Knoop. Heeft u dat ervoor over?

Ruding buigt zich naar zijn hond en maakt de riem los en gooit een stok waar de hond achteraan gaat.

RUDING (CONT'D)

U zou het bij oud-commissaris Piet van Apeldoorn kunnen proberen, die heeft Schöngard zelf nog gehoord. Hij is ook valselijk beschuldigd door Pieter Menten.

HANS

Heeft u zijn telefoonnummer?

RUDING

Daar heeft u weinig aan. Maar ik weet waar hij zit. Komt u morgen terug.

HANS

Reuze bedankt.

RUDING

Dat valt nog te bezien.

31 INT. REDACTIE ACCENT - DAG

31

Hans komt de redactie op, waar iedereen schielijk naar hem kijkt.

Als hij doorloopt is duidelijk waarom. Aan zijn bureau zitten Eduard Groen Borghart, en Pieter Menten. Hans trekt zijn colbertje recht en loopt er heen.

GROEN B

Ah, Hans. Bezoek voor je.

(staat op)

U komt hier samen vast wel uit.

En weg is Groen Borghart. Pieter heeft een Accent in zijn handen, die hij doorbladert.

HANS

Meneer Menten.

Pieter staat op, geeft Hans een hand.

PIETER

Ah, meneer Knoop. Lang niet slecht, wat u allemaal publiceert. Hoe staat het ermee? Heeft u het Wiesenthal centrum al gesproken?

HANS

Ja. Op zich goed nieuws voor u, u bent daar inderdaad volkomen onbekend...

PIETER

Ik heb het u gezegd.

HANS

...dus dat zal ik zeker in mijn artikel vermelden.

PIETER

Dus u publiceert toch?

HANS

Het wordt een objectief arti-

PIETER

(onderbreekt op kwade
toon)

Wat koop ik daarvoor? Dit kunt u
niet maken, dit is je reinste
karaktermoord!

HANS

Meneer Menten, ik heb inmiddels ook
Nederlandse bronnen gevon-

PIETER

Waarom die leugens publiceren, welk
doel is daar mee gediend?

Pieters ogen schieten vuur, maar hij herstelt zich en slaat
een vertrouwelijke toon aan.

PIETER (CONT'D)

Ik weet het goed gemaakt; u stopt
met uw lastercampagne, en dan maak
ik 50.000 gulden over aan het
Wiesenthalfonds. Ik sta aan uw kant
meneer Knoop, zoals ik altijd al
heb gedaan.

HANS

Het spijt me, maar hier kan ik echt
niet op ingaan.

PIETER

Dat zal u zeker spijten meneer
Knoop. Ik heb de directie hierboven
zjuist gemeld dat ze een flinke
schadeclaim kunnen verwachten als u
deze laster publiceert.

Menten trilt van woede als hij de redactie verlaat.

De voltallige redactie kijkt hem geschrokken na.

32

EXT. HUIS HANS KNOOP - DAG

32

Een rustige straat in Naarden. Betty komt naar buiten met een
boodschappen tas en Yoram en Lisette aan het handje. Als ze
het tuinhok uitkomt loopt ze Meta Menten tegen het lijf.

META

Goedemiddag.

BETTY

Dag.

META

(knielt)

Wat een schatjes. Hoe heet jij?

Yoram kruipt verlegen tegen zijn moeder aan.

LISETTE

Yoram. En ik heet Lisette.

META

(geeft handje)

Dag Lisette, en ik ben tante Meta.

(staat op en geeft Betty
een hand)

Meta Menten. U bent mevrouw Knoop?

Betty schrikt als ze de naam Menten hoort.

BETTY

Ja, Betty Knoop.

META

Ik ben de vrouw van Pieter menten.
Goed dat ik u zie. Ik heb begrepen
dat uw man hele lelijke dingen over
mijn man wil gaan publiceren.

BETTY

Ik heb geen idee.

META

Zou een mij een plezier willen
doen? Praat het uit zijn hoofd. Er
komt alleen maar narigheid van en
daar schiet niemand iets mee op.

(aait Yoram over bolletje)

Hè Yoram, dat wil jij toch ook
niet, narigheid?

Yoram vindt het eng.

META (CONT'D)

Oh gut. Niets aan de hand hoor.

(tegen Betty)

Maar praat u wel even met uw man?

Een fijne middag nog. Dag
kindertjes.

Meta stapt door. Betty kijkt de vrouw verbijsterd na.

33

EXT. HUIS V APELDOORN - TUIN - DAG

33

Piet van Apeldoorn bewoont een afgelegen huis, verstoken van de buitenwereld, ergens in de buurt van Haarlem. Hij verbouwt zijn eigen groente en kweekt tomaten en bloemen in een kas. Hans Knoop komt samen met Mr (Frans) Ruding het pad oplopen.

In de tuin zien ze oud commissaris PIET VAN APELDOORN (70+), die zijn petunia's (o.i.d.) verzorgt.

RUDING

Piet.

Van Apeldoorn kijkt op, hij oogt schuchter en verlegen.

RUDING (CONT'D)

Dit is Hans Knoop, hoofdredacteur van de Accent. Hij schrijft een artikel over Pieter Menten.

Van Apeldoorn schudt zijn hoofd, geeft Hans tenslotte een hand.

VAN APELDOORN

Piet van Apeldoorn, wat kan ik voor u doen?

HANS

U kunt me alles wat u weet van Pieter Menten vertellen.

Van Apeldoorn haalt zijn schouders op.

VAN APELDOORN

(tegen Ruding)

Wat heeft het nog voor zin.

RUDING

Waarom zouden we Menten rustig van zijn oude dag laten genieten?

VAN APELDOORN

(overweegt)

Kom maar even binnen.

34 INT. HUIS V APELDOORN - DAG

34

Van Apeldoorn blijkt over een rijkelijk gevulde boekenkast te beschikken. Naast veel boeken ook naslagwerken en dossiermappen. Er staat ook een typemachine. Hans bekijkt nieuwsgierig naar wat er getypt is. Van Apeldoorn schenkt koffie.

VAN APELDOORN

Ik begin er niet aan.

HANS

Maar u weet dat Menten fout was.

VAN APELDOORN

(kijkt naar Ruding)

Hij kent Menten niet. Zeg jij er iets van.

RUDING

Als we nog iets tegen hem willen ondernemen, dan moeten we het nu doen. En meneer Knoop lijkt me vast besloten.

Van Apeldoorn kijkt van Ruding naar Hans.

VAN APELDOORN

Koffie op? Er is nog werk te doen.

35

EXT. V APELDOORN / KAS - DAG

35

Hans zit staat met een tuinschaar in zijn handen, niet goed wetende wat hij moet doen.. Van Apeldoorn is tomaten aan het dieven (o.i.d.). Ruding een grote pompoen.

RUDING

Piet heeft Menten en zijn toenmalige vrouw Elizabeth in '45 gearresteerd.

Ruding kijkt naar van Apeldoorn, ter aanmoediging.

VAN APELDOORN

...Ik was commandant van de BS. Iedereen die verdacht werd van collaboratie pakten we op.

KNOOP

En daar hoorde Menten ook bij?

Hans kijkt hoe van Apeldoorn het doet en begint te knippen.

VAN APELDOORN

In zijn huis in Aerdenhout kreeg hij regelmatig bezoek van de SS Brigade-führer Schöngarth.

HANS

Schongarth. Wat was dat voor een man?

VAN APELDOORN

Een beroepsmoordenaar.

RUDING

De Wannseeconferentie, de Einsatzgruppen: Schöngarth was erbij. Baas van de Sicherheitsdienst. Eerst in Polen, daarna hier in Nederland.

VAN APELDOORN

Valk voordat hij door de Engelsen werd opgehangen was hij gedetineerd in Amsterdam.

(MORE)

VAN APELDOORN (CONT'D)

Ik heb hem daar opgezocht en liet hem een foto zien van Menten in SS uniform, en hij zegt: 'das is doch der Pieter Menten, wie geht es ihm?'

HANS

Hoe kwam u aan die foto?

VAN APELDOORN

Gevonden in het huis van Menten. Er was nog veel meer bewijs dat hij met de nazi's collaboreerde, handgeschreven brieven aan nazi kopstukken, in het Duits, ondertekend met 'Heil Hitler'. Ik heb alles overgedragen aan justitie.

HANS

Zijn die ter inzage?

RUDING

Dat kan pas in de volgende eeuw volgens de wet. Maar er gebeurden vreemde dingen met dat dossier...

HANS

Wat voor vreemde dingen?

VAN APELDOORN

U moet niet te ver terugsnoeien meneer Knoop, want anders hou ik geen tomaat meer over.

Hans stopt met knippen.

RUDING

Op een gegeven moment waren de foto's uit dossiers verdwenen. Ontvreemd zogezegd. Door wie is nooit opgehelderd.

VAN APELDOORN

Menten had vier top-advocaten voor zich werken. Een van hen was ook nog voorzitter van de tweede kamer, een KVP-er.

HANS

De voorzitter van de tweede kamer?

RUDING

Dat was in die tijd een onbezoldigde baan. Hij had er een advocatenpraktijk naast.

VAN APELDOORN

Ik zag al gauw aankomen dat we de strijd tegen Menten en zijn kliek niet gingen winnen, dus heb ik voor de zekerheid extra afdrukken van die foto's laten maken en het hele dossier laten kopiëren, voordat er nog meer materiaal op mysterieuze wijze zou verdwijnen.

HANS

Hebt u die nog? Die kopieën?

Van Apeldoorn zwijgt. Kijkt naar Ruding. Die knikt ter aanmoediging.

VAN APELDOORN

Die heb ik begraven. In een waterdichte kist.

HANS

Waar?

Van Apeldoorn zwijgt.

HANS (CONT'D)

Zou ik dat materiaal kunnen zien?

Van Apeldoorn kijkt naar Ruding.

VAN APELDOORN

Wat wilt u ermee?

HANS

Menten opnieuw voor het gerecht krijgen.

VAN APELDOORN

U zult me eerst moeten bewijzen dat u dat meent.

36

INT. REDACTIE TELEGRAAF / KANTOOR GROEN BORGHART - DAG

36

Hans Knoop komt binnen bij Groen Borghart en ziet daar ook Henk Demeester; verbeten gezicht, armen over elkaar.

HANS

Het was dringend, zei Saskia?

GROEN B

Ik krijg verontrustende telefoontjes van de holding. Meneer Menten schijnt zich nogal kwaad te maken.

HANS

Ik vind steeds meer aanwijzingen die het verhaal van Chaviv Kanaan bevestigen. Dit gaan we tot op de bodem uitzoeken.

HENK

Je laat je teveel meeslepen door emoties, als Jood zou je dit soort dingen eigenlijk niet moeten aanpakken.

HANS

Ik pak dit aan als journalist, een echte, niet zo-eentje die het bij een bezoek aan het Riod na drie minuten al heeft bekeken en liever in de kroeg gaat zitten.

HENK

Dat neem je terug.

HANS

Absoluut niet.

GROEN B

Heren, zo is het genoeg. Hans heeft gelijk, dit moet worden uitgezocht. Maar je kunt alleen publiceren als je absoluut zeker van je zaak bent.

HENK

Een oude entrepreneur valselijk beschuldigen, dat we nog zover zakken.

GROEN B

Ik dek je Hans, maar verkloot het niet.

Hans knikt en gaat.

37A INT. HUIS HANS KNOOP / WOONKEUKEN - AVOND

37A

In de huiskamer presenteert Eef Brouwers het journaal. Aan de keukentafel eet Hans zijn door Betty opgewarmde avondmaaltijd, Hollandse kost (maar geen varkensvlees). Betty ziet Hans met lange tanden eten.

BETTY

Niet lekker?

HANS

Heerlijk lieverd.
(legt zijn vork neer)
(MORE)

HANS (CONT'D)

Ik weet gewoon niet of we dat verhaal van Kanaan wel moeten publiceren. Stel dat we die beschuldigingen niet hard kunnen maken?

BETTY

Dan weten de mensen in ieder geval wat voor man het is.

HANS

Pieter Menten heeft tijdens zijn leven een spoor van vernielingen achter gelaten. Iedereen die zich tegen hem keert wordt kapot geprocedeerd.

BETTY

Ik heb zijn vrouw ontmoet vanmiddag.

HANS

Jij, hoezo?

BETTY

Ze stond hier voor deur. Ik moest dat artikel uit je hoofd praten. Voordat er nare dingen gingen gebeuren.

Hans is stomverbaasd.

BETTY (CONT'D)

Dat is toch niet normaal?

37B INT. HUIS HANS KNOOP / WERKKAMER - AVOND 37B

Hans komt binnenlopen, gaat achter de typemachine zitten. Begint te typen:

'Een artikel in De Telegraaf over de Blaricumse kunstcollectie Pieter Menten, sloeg op de redactie van het Israëlische dagblad Ha'arets in als een bom...'

37C BUMPER: DRAAIENDE PERSEN, EN EEN KIOSK WAAR EEN STAPEL 37C
ACCENTEN NEERPLOFT, MET SCHUIN OP DE COVER:
"OORLOGSMISDADIGER IN BLARICUM?"

38 INT. HUIS MENTEN - DAG 38

Menten zit in zijn ochtendjas aan een ontbijt, als Meta verontwaardigd komt aanzetten. Ze laat de nieuwe Accent zien, over twee pagina's staat (gequoot): "Miljonair Menten is een massamoordenaar".

META

Pieter? Hij heeft het toch geflikt.
Hier! 'Massamoordenaar' Hoe durven
ie.

PIETER

Kleine miesgasser.

Pieter neemt de Accent over en begint met stijgende
verontwaardiging door het artikel te bladeren en te lezen.
Meta gaat naar een telefoon, kijkt op een kladblaadje en
draait een nummer.

META

Ja, dit is Meta Menten. Ik wil
graag Hans Knoop spreken en het is
zeer dringend.

Pieter komt erbij staan, met de Accent in zijn hand.

META (CONT'D)

Oh, nou zegt u dan maar tegen
meneer Knoop wat hij met dat
artikel heeft gedaan: Hij heeft
Jezus voor de tweede keer aan het
kruis genageld. Laat hem daar maar
eens goed over nadenken.

En ze smijt de hoorn erop.

META (CONT'D)

Zo.

PIETER

Die weet niet waar hij aan begonnen
is.

39

EXT. HUIS V APELDOORN - TUIN - VROEGE AVOND

39

Hans komt het tuinhek door. Piet van Apeldoorn zit buiten,
met koffie en krant. Op de tafel ligt ook de nieuwe Accent.

HANS

Goedenavond.

VAN APELDOORN

Goeienavond.

(pakt accent)

Ik heb het gelezen.

HANS

En?

(time lapse)

Even later. Piet van Apeldoorn graaft achter in de tuin een
diepe kuil. Hans heeft zijn mouwen opgestroopt en graaft mee.

VAN APELDOORN
Dieper dan ik dacht.

Van Apeldoorn moet even uitblazen, het zweet staat op zijn voorhoofd.

HANS
Weet u zeker dat dit plek is?

Van Apeldoorn knikt. Hans begint weer te graven.

VAN APELDOORN
Kan een metertje schelen.

Dan stuit Hans op iets hards, iets metaligs. Van Apeldoorn schraapt wat aarde weg.

VAN APELDOORN (CONT'D)
Hebbes.

Een ouderwetse metalen kist wordt zichtbaar.

(timelapse)

Hans en van Apeldoorn zitten gehurkt bij de geopende kist, die luchtdicht was afgesloten. De inhoud blijkt nog in wonderlijk goede conditie. Van Apeldoorn pakt wat papieren, voornamelijk ouderwetse fotokopieën, zoals die in de jaren 50 werden gemaakt.

VAN APELDOORN (CONT'D)
Processen verbaal, verslagen van verhoren, correspondentie van Menten zelf, alles zit er in.
(zoekt)
Hier... die foto's van Menten in SS-uniform.

Van Apeldoorn pakt een drietal foto's van Menten in SS-uniform. Hans' oog valt op een andere foto: een man (Dirk Menten) in een zescylinder Talbot sportwagen.

HANS
Is dit hem ook?

VAN APELDOORN
Z'n broer, Dirk Menten.

HANS
Die is inmiddels overleden, nietwaar?

VAN APELDOORN
(fronst)
Oh ja?

HANS

Kan ik dit meenemen? Om er weer
nieuwe kopieën van de maken? U
krijgt alles weer netjes in orde
terug.

VAN APELDOORN

Weet je echt wel waar je aan
begint?

40 EXT. PODHORODZE (1941) / EXECUTIEPLAATS - DAG 40

X-cut:

40A INT. / EXT. ZOLDERKAMER PODHORODZE (1941) - DAG 40A

Via Hauptman en Pollak zien we via het hartvormige kijkgat:

We kijken POV Zolderkamer, door het hartvormige ruitje mee
naar het erf van de Pistiners. Daar is een groot gat
gegraven, waarover een plank is gelegd. Voor een huis staat
een aantal Joodse dorpsbewoners. Op de plank staat een
viertal Joodse mannen. De één beeft, de ander barst uit in
gebeden.

De bevelvoerder, die we alleen op de rug zien, geeft een
teken aan een Duitse soldaat (HOLTZAPFEL) achter een
machinegeweer, die op een driepoot op een tafel staat.

Naar Hauptmann en Pollak die elkaar in paniek aan kijken. Dan
klinkt een salvo.

41 INT. HUIS HANS KNOOP / WOONKEUKEN - NACHT 41

Hans zit met Betty aan de keukentafel, samen bekijken ze de
dossiers.

Betty heeft een hand voor haar mond van ontzetting.

BETTY

Dit is verschrikkelijk... Dit moet
je publiceren.

Ook Hans leest met een strak gezicht een verslag.

HANS

Hier kunnen we niets mee. Als
bewijsmateriaal zijn deze kopieën
niets waard.

Hij kijkt naar de foto van Menten in SS uniform.

42 EXT. PODHORODZE (AUGUSTUS 1941) / EXECUTIEPLAATS - DAG 42

De bevelhebber schenkt zich een glas cognac in, en houdt die, op dezelfde manier als Pieter eerder in scene 24, tegen het licht om de kleur te bekijken. Dan wijst hij de volgende aan die op de plank moet gaan staan.

BEVELVOERDER / PIETER
Philip Leibowitz.

Het is de schoonzoon van Isaak Pistiner. Zijn vrouw, Maria, met wie de bevelvoerder een paar jaar geleden nog zo inning had gedanst, maakt zich los uit de groep en werpt zich voor de voeten van de bevelvoerder.

MARIA
(Pools)
Oom Pieter, alstublieft, ik smeed
u.

We zien nu dat de bevelvoerder Pieter Menten is.

PIETER
(Pools)
Sta op!
(geeft schop)
Opstaan zeg ik je!

Maria komt trillend en huilend overeind, doodsbang voor wat er komen gaat.

Menten geeft Holtzapfel een teken. We horen schoten. Maria schreeuwt het uit en verbergt haar hoofd in haar armen.

43 VERVALLEN 43

44 VERVALLEN 44

45 VERVALLEN 45

45A EXT. PODHORODZE (AUGUSTUS 1941) / AVOND 45A

Donder en bliksem als de avond valt. Tussen de kletterende regen zien we een stroompje rood bloed vanaf het graf naar een beekje stromen.